

Zorunlu Vatanda?I?k Davran??? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Zorunlu Vatanda?I?k Davran??? Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=33640>

Özet

Zorunlu Vatandaşlık Davranış Ölçeği, Surucu, Maslakci ve Sesen (2020) tarafından orijinal yapıldığı ve Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, çalışanların resmi görev tanımlarının ötesinde, **sosyal baskı** veya yönetim beklentileri nedeniyle zorunlu olarak gerçekleştirildiği ekstra çabalar ve faaliyetleri ölçmektedir. Uyarılma çabası, dilsel geçerlilik, yapı geçerliliği ve güvenilirlik testleri ile ölçeğin Türkiye örneğinde yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Zorunlu Vatandaşlık Davranış, Örgütsel Vatandaşlık Davranış, Ölçek Uyarılması, Psikometri, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Lütfi Sürücü, Abdullah Maslakci, Hakan Sesen.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, çalışanların iş yerinde resmi görevlerinin dışında, gönüllülük esasına dayanmayan, aksine yöneticiler veya kurumsal normlar tarafından dayatılan **ekstra görevleri** ve davranışları tespit etmektir. Türkçeye uyarılma çalışmasının birincil amacı, bu yapıyı Türkiye kültürü ve iş ortamında geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek, uluslararası literatüre katkı sağlayan bir araç sunmaktır.

Yapı

Ölçek, literatürde **Örgütsel Vatandaşlık Davranış** (ÖVD) kavramının gölge yönünü temsil eden **Zorunlu Vatandaşlık Davranış** (ZVD) yapıya ölçmektedir. Bu yapı, çalışanların motivasyonel olarak içselleştirmede, ancak iş yerindeki cezalandırılma korkusu, kariyer baskısı veya güçlü sosyal normlar sonucu sergilemek zorunda kaldığı performans ötesi davranışları kapsar. ZVD, örgütsel bağlılığı azaltabilir ve çalışan tükenmişliğine yol açabilir.

Geçerlik

Zorunlu Vatandaşlık Davranış Ölçeği'nin Türkçeye uyarılma sürecinde kapsamlı **geçerlilik** çalışmaları yürütülmüştür. Ölçeğin psikometrik yeterliliğini sağlamak amacıyla dilsel geçerlilik, test-retest geçerliliği ve yapı geçerliliği analizleri gerçekleştirilmiştir.

Dilsel Geçerlilik: Çeviri ve geri çeviri süreçleri titizlikle uygulanarak ölçek maddelerinin Türk kültürü ve dil yapısına uygunluğu ve orijinal anlam eşdeğerliği sağlanmıştır.

İraksak Geçerlilik: Ölçeğin, teorik olarak ölçtüğü yapıdan farklı olması gereken diğer yapılarla düşük korelasyon gösterip göstermediği incelenmiştir.

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin, teorik olarak öngörülen faktör yapısına Türk örnekleminde koruyup korumadığı test edilmiştir. Bu analizler, ölçeğin yapısal olarak geçerli olduğunu doğrulamıştır.

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla Fornell ve Larcker'ın (1981) bileşik güvenirlik testi ve **Cronbach alfa** (1951) iç tutarlılık testinden faydalanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Bileşik Güvenirlik (CR): Hesaplanan değer 0,884 olarak bulunmuştur.

Cronbach Alfa Değeri: İç tutarlılığı gösteren bu değer 0,885 olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen bu değerlerin (0,884 ve 0,885) kabul edilebilir eşik olan 0,7'nin oldukça üzerinde olması (Hair vd., 2006), Türkçeye uyarlanan Zorunlu Vatandaşlık Davranış Ölçeği'nin güvenilir ve iç tutarlılığını yüksek olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Uyarlama çalışmasında yapı geçerliliğini desteklemek amacıyla faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Bu analizler, ölçeğin maddelerinin teorik beklentilere uygun olarak tek bir temel boyutta toplandığını göstermiştir. Yapılan testler, ölçeğin orijinal yapısına Türk örnekleminde benzer şekilde korunduğunu ve Zorunlu Vatandaşlık Davranış yapısına tutarlı bir biçimde ölçtüğünü teyit etmiştir.

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: 5 maddeden oluşan, tek boyutlu öz bildirim ölçeğidir.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama)

Popülasyon Grubu: Örgütsel bağlamda çalışan yetkinler.

Yaş Grubu: Yetkin çalışanlar.

Popülasyon Detayları: Çalışmanın orijinal örneklemini, çeşitli sektörlerde görev yapan çalışanlardan oluşmaktadır.

Test Metodolojisi: 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılan öz bildirim metodolojisi.

Anahtar Kelimeler

Yerli Baskı, Örgütsel Psikoloji, Bileşik Güvenirlilik, Lütfi Sürücü, Likert Ölçeği.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: lutfi.surucu@elu.edu.tr

Yazma Adresi: Lütfi Sürücü (Sorumlu Yazar).

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması 2020 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin kullanım için gerekli izinler ve olası ücretlendirme bilgileri hakkında sorumlu yazar Lütfi Sürücü ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

Surucu, L., Maslakci, A., & Sesen, H. (2020). Zorunlu Vatandaşlık Davranış Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Business and Economics Research Journal*, 11(2), 571-579. doi: 10.20409/berj.2020.268. (Makalenin tam metnine buradan ulaşılabilir: berjournal.com)

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Pearson Education Inc.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: [zorunlu-vatandaşlık-davranış-ölçeği-toad.pdf](#)

Zorunlu Vatandaşlık Davranış Ölçeği Maddeleri

Derecelendirme: 5'li Likert (1= Kesinlikle Katılmıyorum - 5= Kesinlikle Katılıyorum)

Çalıřtırđm yerdeki yöneticiler, çalıřanlarđna resmi görevlerinin dışında ekstra faaliyetlerde bulunmalarđ için baskđ uygular.

Çalıřtırđm yerde herhangi bir resmi ödöl olmadan, normal çalışmam gereken sürelerin dışında ekstra sürelerde çalışmak için sosyal bir baskđ vardđr.

Görevimi yaparken, resmi işlerimin dışında ekstra çaba harcamam için bir beklenti olduğunu hissediyorum.

Yeterli zamanđm ya da enerjim olmadđnda bile, kendi işlerimin dışında benden diğer çalıřanlarđn işlerine de yardđmcđ olmam konusunda bir baskđ olduğunu hissediyorum.

Đsteđim olmamasđna karřđn, normal yapmam gereken işlerin dışında, amirime yardđm etmem konusunda üzerimde bir baskđ olduğunu hissediyorum.

ARABPSYCHOLOGY.COM